

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

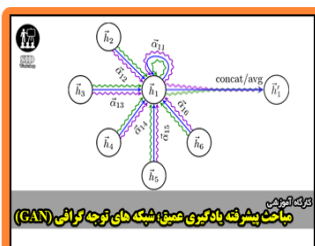

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛ شبکه های توجه گرافی (GAN)

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛
شبکه های توجه گرافی
(Graph Attention Networks)

آموزش استفاده از وب آو ساینس

کارگاه آنلاین آموزش استفاده از
وب آو ساینس

کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی

امنیت غذایی در ایران

علی ترابی^۱

چکیده:

امنیت غذایی به معنی «اطمینان به دسترسی از نظر فیزیکی و اقتصادی تمام مردم به غذای کافی، سالم و مغذی در تمام اوقات به منظور داشتن زندگی سالم و فعال» می‌باشد. بنابراین در تحقق آن، تمامی بخش‌ها و نهادهای کشور که به نحوی با مفاهیم مذکور مرتبط هستند سهیم می‌باشند. بخش کشاورزی با افزایش کمیت و بهبود کیفیت تولید مواد غذایی، در تحقق امنیت غذایی نقش اساسی دارد، لذا عملکرد بخش کشاورزی در تأمین و عرضه غذا طی برنامه‌های اجرایش توسعه و از دید مصرف مواد غذایی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: امنیت، غذا، ایران، کشاورزی

تولید و خوداتکایی محصولات

سهم منابع داخلی در تأمین نیازهای غذایی مصرفی^۱ یکی از شاخص‌های مهم سنجش کمی عرضه غذای کشور است. این ضریب در محصول مهم گندم در برنامه اول تا ۸۰ درصد ارتقاء و به علت بروز خشکسالی‌ها در برنامه دوم کاهش یافت. در برنامه سوم با روند چشمگیری تا حد خودکفایی ارتقاء یافت. لیکن طی برنامه چهارم و بعد از آن توفیق از دست رفت. خوداتکایی برنج علی‌رغم بهبود در برنامه دوم تا میزان ۶۶ درصد، در برنامه‌های سوم و چهارم کاهش و طی سال‌های اخیر به حدود ۵۷ درصد تنزل یافته است. خوداتکایی شکر به دلیل تغییر سیاست‌های حمایتی و بازرگانی بسیار متغیر بوده است. در اواخر سال‌های برنامه سوم، بیش از ۸۰ درصد نیاز کشور از تولیدات داخلی تأمین می‌شد، لیکن طی برنامه چهارم به طور متوسط تنها ۴۳ درصد نیاز کشور از تولید داخلی تأمین شد. تولید حبوبات تا انتهای برنامه سوم بیش از نیازهای داخلی بود و مقادیر قابل توجهی نیز صادر می‌شد. لیکن از برنامه چهارم به بعد تولیدات داخلی حدود ۸۲ درصد نیاز کشور را تأمین می‌کند.

۱. کارشناسی مهندسی عمران دانشگاه سیستان و بلوچستان، alitorabi874@gmail.com

ضریب خوداتکایی روغن نباتی بسیار شکننده بوده است و هیچ‌گاه به ۱۵ درصد مصرف کشور نرسیده است. تولیدات دام و طیور ثابت و افزایش‌دهنده لیکن وابستگی آن‌ها به علوفه وارداتی روند صعودی داشته است «اگرچه میانگین برنامه چهارم در گوشت قرمز ۹۳/۳ و شیر و مرغ در حد صددرصد نیاز بوده است. عرضه سرانه انرژی غذایی و نقش تولیدات داخلی در تأمین آن انرژی حاصل از میزان عرضه تولیدات و واردات محصولات کشاورزی (مصارف داخلی) نشان می‌دهد که حد متوسط عرضه سرانه روزانه انرژی طی سالهای اخیر از روند تقریباً افزایشی و متغیر برخوردار بوده و در تمامی سال‌ها بالاتر از ۳۰۰۰ کیلوکالری بوده است. توصیه بهداشتی کشور این است که باید حدود ۳۱۰۰ کیلوکالری انرژی سرانه تأمین شود تا از مصرف ۲۵۰۰ کیلوکالری (حداقل نیاز فیزیولوژیکی بدن) اطمینان حاصل گردد. لذا عرضه سرانه انرژی در سطح کلی کافی است. سهم تأمین انرژی مصرفی از تولیدات داخلی یک شاخص مهم خودکفایی ملی است. طی برنامه اول، درصد خودکفایی انرژی با رشد فزاینده از ۵۳ به حدود ۷۲ درصد رسیده است. طی برنامه دوم وابستگی کشور تشدید و تا ۵۴ درصد در سال انتهای برنامه تنزل یافت (متوسط برنامه ۶۲ درصد شده است) و در برنامه سوم با بهبود فزاینده میزان خودکفایی به حدود ۸۲ درصد در سال آخر برنامه بهبود یافت (متوسط برنامه ۶۸/۵ درصد) ولیکن طی سال‌های برنامه چهارم وابستگی کشور تشدید شد و ضریب خودکفایی انرژی تا ۶۲ درصد در سال آخر برنامه چهارم نزول کرد.

واردات

سهم واردات محصول کشاورزی از مصرف کل کشور به‌عنوان یکی از شاخص‌های ارزیابی موفقیت خودکفایی برنامه‌های بخش کشاورزی مدنظر است. توفیقات برنامه اول در افزایش تولیدات موجب شده تا میزان واردات به‌طور قابل توجهی کاهش و متوسط آن به حدود ۷/۸ میلیون تن برسد. طی برنامه دوم با بروز خشکسالی سال‌های آخر رشد مورد انتظار برنامه تحقق نیافت و لذا متوسط سالیانه واردات برنامه دوم به میزان ۹/۲ میلیون تن رسید. برنامه سوم با استمرار خشکسالی سال آخر برنامه دوم و دو سال اول برنامه سوم حجم واردات را افزود. متوسط واردات دو سال اول برنامه سوم افزایش یافت و به ۱۳/۶ میلیون تن رسید. لیکن با افزایش تولیدات داخلی، با روند کاهنده طی سه سال بعد به حدود ۸/۵ میلیون تن کاهش یافت و متوسط واردات این برنامه ۱۰/۳ میلیون تن بود. طی برنامه چهارم و از سال دوم این برنامه مقدار واردات افزایش و تا ۱۸/۴ میلیون تن در سال آخر برنامه رسید. متوسط واردات این برنامه ۱۳/۸ میلیون تن بوده است.

سرانه واردات

طی برنامه اول، سرانه سالیانه واردات از مقدار ۱۹۲ کیلوگرم در سال اول آن به مقدار ۱۲۰ کیلوگرم در سال آخر برنامه و در سال ۷۳ به مقدار ۱۰۱ کیلوگرم رسید. متوسط سرانه واردات برنامه حدود ۱۴۳ کیلوگرم بود. متوسط سرانه برنامه دوم مقدار حدود ۱۶۱ کیلوگرم بود لیکن طی سال‌های برنامه با نوسانات افزایشی مواجه و مقدار آن در سال آخر برنامه به ۱۹۱ کیلوگرم رسید. در برنامه سوم متوسط سرانه، مقدار ۱۵۷ کیلوگرم بوده است. متوسط سرانه واردات برنامه چهارم بیش از ۱۹۱ کیلوگرم بوده است. طی دو سال ۸۹ و ۹۰ نیز مقادیر سرانه واردات به ترتیب ۱۹۹ و ۱۷۳ کیلوگرم بوده است. واردات سرانه سال ۹۱ به حدود ۲۸۹ کیلوگرم رسیده است و لذا متوسط سه سال اخیر ۲۲۰ کیلوگرم بوده است. به نظر می‌رسد بخشی از افزایش مقدار سرانه واردات، ناشی از سیاست ذخیره‌سازی باشد.

تراز تجاری

بررسی امنیت غذایی از دیدگاه تجاری یا مبادله بازرگانی محصولات کشاورزی: تأمین کسری نیازهای غذایی از طریق منابع حاصل از صادرات محصولات با مزیت نسبی نیز طی سال‌های گذشته نشان می‌دهد تراز وزنی تفاوت واردات و صادرات طی مدت مذکور با نوسانات بسیاری مواجه بوده است مقدار متوسط کسری تراز وزنی برنامه اول ۷/۱ و متوسط برنامه دوم ۸/۴۴ میلیون تن در سال شد. در برنامه سوم به متوسط ۸/۶ میلیون تن رسید. در برنامه چهارم به متوسط ۱۰/۵ میلیون تن فزونی یافت و متوسط سه سال اخیر (۹۱، ۹۲، ۹۳) ۱۲/۵ میلیون تن بوده است.

کسری تراز تجاری سالیانه برنامه اول به‌طور متوسط حدود ۲ میلیارد دلار بود. متوسط برنامه دوم به ۱۸۷۴ میلیون دلار رسید. متوسط کسری تجاری سالیانه برنامه سوم ۱۴۱۵ میلیون دلار شد. متوسط کسری سالیانه برنامه چهارم، ۳ میلیارد دلار شد که از نظر کسری تراز تجاری بیشترین میزان در مقایسه با سه برنامه قبلی است.

بررسی ارزش صادرات محصولات کشاورزی حاکی است که صادرات در برنامه اول رونقی نداشته است و تنها در سال آخر مقدار درآمد صادراتی افزایش دارد. طی برنامه دوم نیز این افزایش تا نزدیک به یک میلیارد دلار حفظ شده است. در برنامه سوم صادرات رونق گرفته و مقدار سالیانه آن به حدود ۱/۵ میلیارد دلار در سال پایان برنامه رسید.

طی برنامه چهارم و پس از آن ارزش صادرات قابل ملاحظه می‌باشد و به بیش از ۳/۶ میلیارد دلار در سال نیز رسیده است. شاید بتوان برنامه چهارم و سال‌های بعد از آن را از نظر کسب درآمد ارزی ناشی از صادرات محصولات کشاورزی موفق دانست لیکن افزایش نامتعارف واردات نه تنها نتوانسته است کمکی به کاهش تراز تجاری کند بلکه کسری تراز تجاری را نیز شدیداً رشد داده است.

ارزیابی امنیت غذایی در سطح خانوار

اگرچه طی سال‌های اخیر عرضه سرانه انرژی و مواد مغذی از دیدگاه کلان کافی بوده، لیکن به دلیل توزیع نامناسب درآمد، اقشاری از جامعه با سطوح مختلفی از کمبودهای تغذیه‌ای مواجه بوده‌اند. به طور کلی الگوی غذایی کشور با مصرف زیاد غلات به ویژه نان، مصرف محدود فرآورده‌های حیوانی (خصوصاً شیر و لبنیات) و مصرف ناکافی سبزی و میوه همراه بوده است، به نحوی که طی مدت مذکور حدود ۹۰ درصد انرژی و بیش از ۷۵ درصد پروتئین از منابع گیاهی تأمین شده است.

در بعد خانوار مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده امنیت غذایی، توانایی خانوار در تأمین کالاهاست. بنابراین مشکل تنها عدم کفایت عرضه مواد غذایی نیست بلکه وضعیت تغذیه کشور ناشی از الگوی توزیع درآمد است. بررسی مقادیر انرژی مصرفی در کلیه گروه‌های درآمدی و در خانوارهای شهری و روستایی طی سال‌های مذکور کمبودی را نشان نمی‌دهد. ۳۰ درصد جامعه اندکی کمتر از نیاز، ۲۰ درصد متعادل، ۲۰ درصد کمی بالاتر از حد تعادل و ۳۰ درصد بسیار بالاتر از حد تعادل انرژی مصرف کرده‌اند.

بررسی مقادیر پروتئین مصرفی، طی سال‌های اخیر حاکی است که مقدار سرانه مصرف در کلیه گروه‌های درآمدی جامعه کافی نبوده و برای ۷۰ درصد افراد کمتر از حد نیاز بوده است و این امر نشان‌دهنده کاهش امکان خرید مواد پروتئینی در اغلب گروه‌های درآمدی جامعه است.

سهم محصولات اساسی غذایی نان، برنج، انواع گوشت، روغن نباتی، قند و شکر، شیر و تخم‌مرغ، میوه و سبزی و حبوبات در سبد مصرفی خانوار نشان می‌دهد بیش از ۳۸ درصد انرژی و بیش از ۴۲ درصد پروتئین مصرفی جامعه با مصرف مستقیم گندم و فرآورده‌های آن تأمین شده است. متوسط مصرف سرانه نان (آرد) در سطح کشور طی سال‌های اخیر روبه کاهش بوده است. این کاهش ناشی از افزایش قیمت و کاهش دورریز نان است. *متوسط مصرف سرانه سالیانه برنج در سطح کشور و طی سال‌های اخیر بین ۳۱/۷ تا ۳۳/۴ کیلوگرم در نوسان

بوده و حداقل متوسط مصرف در گروه‌های کم‌درآمد ۱۰/۲ کیلوگرم و حداکثر متوسط مصرف ۶۰/۹ کیلوگرم در گروه‌های با درآمد بالا بوده است.

*متوسط مصرف سرانه سالیانه گوشت قرمز نیز بین ۸/۳ تا ۹/۲ کیلوگرم در نوسان بوده و حداقل متوسط مصرف در گروه‌های کم‌درآمد ۳ و حداکثر متوسط مصرف ۱۵/۱ کیلوگرم در گروه‌های با درآمد بالا بوده است.

*متوسط مصرف سرانه سالیانه گوشت مرغ بین ۱۸/۴ تا ۲۱/۶ کیلوگرم نوسان داشته و حداقل متوسط مصرف در گروه‌های کم‌درآمد ۱۱/۶ کیلوگرم و حداکثر متوسط مصرف ۲۹ کیلوگرم در گروه‌های با درآمد بالا بوده است.

*متوسط مصرف سرانه سالیانه شیر بین ۶۹/۵ تا ۷۷/۲ در تغییر بوده و حداقل متوسط مصرف در گروه‌های کم‌درآمد ۴۰/۸ و حداکثر متوسط مصرف ۱۰۴/۴ کیلوگرم در گروه‌های با درآمد بالا بوده است.

*متوسط مصرف سرانه سالیانه روغن نباتی بین ۱۵/۱ تا ۱۸/۳ کیلوگرم در نوسان بوده و حداقل متوسط مصرف در گروه‌های کم‌درآمد ۱۲/۳ و حداکثر متوسط مصرف ۲۳/۸ کیلوگرم در گروه‌های با درآمد بالا بوده است.

*متوسط مصرف سرانه سالیانه قندوشکر بین ۱۹/۴ تا ۲۳/۹ تغییر داشته و حداقل متوسط مصرف در گروه‌های کم‌درآمد ۱۳/۲ و حداکثر متوسط مصرف ۳۶/۴ کیلوگرم در گروه‌های با درآمد بالا بوده است.

*متوسط مصرف سرانه سالیانه تخم‌مرغ بین ۷/۵ تا ۸/۷ کیلوگرم در نوسان بوده و حداقل متوسط مصرف در گروه‌های کم‌درآمد ۶/۸ کیلوگرم و حداکثر متوسط مصرف ۱۰/۸ در گروه‌ها با درآمد بالا بوده است.

*متوسط مصرف سرانه سالیانه حبوبات بین ۵/۸ تا ۶/۲ کیلوگرم در نوسان بوده و حداقل متوسط مصرف در گروه‌های کم‌درآمد ۳ کیلوگرم و حداکثر متوسط مصرف ۱۱ کیلوگرم در گروه‌های با درآمد بالا بوده است.

*متوسط مصرف سرانه سالیانه میوه و سبزی بین ۱۹۹/۶ تا ۵/۲۳۴ کیلوگرم در نوسان بوده و حداقل مصرف آن در گروه‌های کم‌درآمد ۱۰۴/۸ و حداکثر متوسط مصرف ۳۴۹/۹ کیلوگرم در گروه‌های با درآمد بالا بوده است.

ارزیابی میزان انطباق مقادیر عرضه و مصرف مقادیر عرضه و انواع مصارف محصولات گوشت مرغ، تخم‌مرغ، شکر و روغن نباتی طی سال‌های اخیر نشان از انطباق آمار رسمی دارد، به عبارت دیگر آمارهای تولیدی این محصولات قابل اتکاء و اطمینان بخش است.

در محصولات میوه، سبزی و صیفی در کلیه سال‌ها آمار رسمی عرضه و مصرف تطبیق ندارد که می‌تواند ناشی از اضافه برآورد آمار مقادیر تولید باشد. در آمار رسمی مقادیر عرضه و مصرف شیر و گوشت قرمز در کلیه سال‌ها

مغایرت قابل توجه دارد و لذا به نظر می‌رسد مقادیر واقعی تولید آنها بسیار کمتر از برآوردهای تولید اعلام شده می‌باشد.

در این میان برآورد کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و برآوردهای آماری مرکز آمار ایران میزان تولید این محصولات را کمتر از آمارهای تولید اعلامی از سوی وزارت جهادکشاورزی نشان می‌دهد که با مقادیر مصرف همخوانی بهتری دارند.

SID

سرویس های
ویژه

سرویس ترجمه
تخصصی

کارگاه های
آموزشی

بلاگ
مرکز اطلاعات علمی

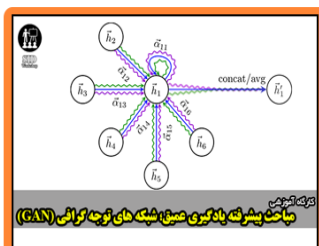

عضویت در
خبرنامه

فیلم های
آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛
شبکه های توجه گرافی
(Graph Attention Networks)

کارگاه آنلاین آموزش استفاده از
وب آوساینس

کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی